

Теоретичні підходи до визначення поняття «фінансове забезпечення молодіжної політики»

Мунтян В.В.

аспірант

Навчально-наукового інституту бізнес-технологій «УАБС»
Сумського державного університету

У статті приділено увагу дослідженню сутності понять «фінансове забезпечення», «молодіжна політика» та «фінансове забезпечення молодіжної політики». Проаналізовано підходи науковців до трактування даних понять, структуровано їх варіанти, визначено спільні та відмінні риси. Запропоновано авторське визначення зазначених понять.

Ключові слова: фінансове забезпечення, фінансове забезпечення молодіжної політики, молодіжна політика, фінансовий механізм, фінансування.

Мунтян В.В. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ПОНЯТИЯ «ФИНАНСОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКИ»

В статье уделено внимание исследованию сущности понятий «финансовое обеспечение», «молодежная политика» и «финансовое обеспечение молодежной политики». Проанализированы подходы ученых к трактовке данных понятий, структурированы их варианты, определены общие и отличительные черты. Предложено авторское определение указанных понятий.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, финансовое обеспечение молодежной политики, молодежная политика, финансовый механизм, финансирование.

Muntian V.V. THEORETICAL APPROACHES TO THE DEFINITION OF THE CONCEPT OF «FINANCIAL PROVISION OF YOUTH POLICY»

The article focuses on the study of the concepts of «financial provision», «youth policy» and «financial provision of youth policy». The approaches of scientists to the interpretation of these concepts are analyzed, their variants are structured, common and distinctive features are determined. Author proposed his own definition of these concepts.

Keywords: financial provision, financial provision of youth policy, youth policy, financial mechanism, financing.

Постановка проблеми. Нині у світі складається тенденція до підвищення ролі молоді у змінах, що відбуваються в суспільстві, економіці, політиці тощо. Молоді люди все частіше стають винахідниками, створюють стартапи, відкривають підприємства, створюючи нові робочі місця, входять до складу рад та комісій щодо впровадження реформ. У зв'язку із цим уряди держав, а також організації громадського сектору та бізнес усе більше приділяють увагу розвитку молодого покоління. У контексті євроінтеграційного руху України, реформаційних змін в українському суспільстві та політичному і економічному житті роль молодих українців у розбудові нової України значно зростає. Ці процеси вимагають від держави та суспільства розроблення та впровадження якісної молодіжної політики, що, своєю чергою, потребує якісного фінансового забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначення сутності поняття «фінансове забезпечення молодіжної політики»

є вкрай недослідженим вітчизняними та зарубіжними вченими. У вітчизняній науковій літературі здебільшого приділено увагу поняттю «фінансове забезпечення» у цілому, інколи з визначенням вектору відповідно до напряму дослідження науковця. Питанню визначення сутності фінансового забезпечення приділяли увагу у своїх працях Я.М. Буздуган, М.К. Галабурда, А.Г. Загородний, С. Гладій, І.В. Зятковський, І.С. Козій та ін. Зважаючи на вищесказане, питання визначення поняття «фінансове забезпечення молодіжної політики» залишається відкритим та потребує подальшого наукового опрацювання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз теоретичних підходів до визначення сутності фінансового забезпечення молодіжної політики. Виходячи із цього, автор ставить перед собою такі завдання:

– проаналізувати підходи до визначення фінансового забезпечення;

– проаналізувати сутність поняття «молодіжна політика»;

– на основі комплексного аналізу сформулювати власний підхід до трактування поняття «фінансове забезпечення молодіжної політики».

Виклад основного матеріалу дослідження. Трансформаційний період, який переживає Україна, характеризується значною участю молоді у суспільно-політичних, економічних та інших процесах. Зміни на державному та місцевому рівнях можливі й завдяки здатності молоді адаптувати європейські цінності до українських реалій, мати свіжий та прогресивний погляд на побудову громадянського суспільства в Україні. Це, своєю чергою, ставить перед державою та соціальними інституціями завдання всебічного розвитку молодого покоління українців та вимагає належного фінансування цієї сфери.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної наукової літератури показав, що питанню визначення сутності фінансового забезпечення молодіжної політики приділено недостатньо уваги, що свідчить про актуальність та важливість вирішення цього питання. Досліджуючи дану проблему, слід зосередити увагу на аналізі наявних підходів у визначенні сутності поняття «фінансове забезпечення» та «фінансове забезпечення молодіжної політики».

У наукових колах термін «фінансове забезпечення» зустрічається доволі часто. Зміст цього поняття відрізняється залежно від того, який напрям економічної діяльності досліджує автор. Нижче проаналізовано найбільш уживані варіанти трактування даного терміну.

Я.М. Буздуган визначає фінансове забезпечення як «метод фінансового механізму, за допомогою якого формують та використовують фонди грошових коштів і який характеризує зміст впливу фінансів на різні аспекти суспільних правовідносин» [1]. Даний підхід акцентує увагу на тому, що фінансове забезпечення є одним із методів фінансового механізму.

М.К. Галабурда у своїй дисертації на здобування звання кандидата наук пропонує визначення фінансового забезпечення з погляду відносин між державою та суб'єктами господарювання, а саме як «економічні відносини між державою і суб'єктами господарювання стосовно мобілізації фінансових ресурсів домогосподарств, фірм, держави та зовнішніх запозичень у процесі реалізації соціальних і економічних цілей розвитку суспільства» [2]. Автор випускає з уваги те,

що за своєю суттю фінансове забезпечення є не тільки процесом мобілізації фінансових ресурсів, а й їх розподілу.

Подібний підхід у визначенні фінансового забезпечення як відносин між державою та суспільством наведено у Фінансовому словнику за редакцією А.Г. Загородного. Автор трактує досліджуване поняття так: «Фінансове забезпечення – це забезпечення фінансовими ресурсами економіки держави, соціальних потреб і програм, виробництва продукції, науково-технічних досліджень, будівництва і переобладнання підприємств, а також утримання бюджетних організацій тощо» [3]. Варто зазначити, що обидва визначення не беруть до уваги форми, методи та інструменти, що притаманні фінансовому забезпеченню.

У роботах С. Гладія зустрічається таке визначення цього поняття: «Узагальнюючий метод інвестування через фінансові форми як конкретні прояви категорій фінансової сфери, зовнішнього вияву механізму та його структурних елементів» [4].

У монографії І.В. Зятковського фінансове забезпечення розкривається як «система джерел і форм фінансування розвитку економічної та соціальної сфер суспільства, котре здійснюється в трьох формах: самофінансування, кредитування, бюджетні асигнування» [6, с. 44].

І.С. Козій наводить таке визначення: «Фінансове забезпечення передбачає формування та використання фінансових ресурсів підприємств за допомогою оптимізації співвідношення всіх його форм і дає змогу створити такі обсяги фінансових ресурсів господарської діяльності, від яких підприємство мало б змогу функціонувати не тільки беззбитково, а й підвищувати ефективність діяльності та зміцнювати економіку країни загалом» [8, с. 228].

За словами О.В. Міщук, фінансове забезпечення – це «комплекс заходів із забезпечення економічного зростання фінансовими ресурсами через методи та форми, способи фінансування» [9, с. 9]. Своєю чергою, О.І. Москаль визначає фінансове забезпечення як «сукупність економічних відносин, що виникають із приводу пошуку, залучення й ефективного використання фінансових ресурсів та організаційно-управлінських принципів, методів і форм їх впливу на соціально-економічну діяльність територіальних одиниць та господарських суб'єктів» [10, с. 6].

У дисертації на здобуття звання кандидата наук Д.С. Олійник указує, що «фінансове

забезпечення – це організація через визначення обсягу фінансових ресурсів, науково обґрунтованого їх прогнозування, створення фінансових резервів і нормативно-правового забезпечення» [12, с. 5].

В.М. Опарін та В.І. Оспіщев наводять майже однакові визначення суть якого зводиться до того, що фінансове забезпечення «реалізується на основі відповідної системи фінансування, яке може здійснюватися через самофінансування, кредитування та зовнішнє фінансування» [13, с. 17–18].

В Економічній енциклопедії за редакцією С.В. Мочерного фінансове забезпечення трактується як «сума грошей на рахунку клієнта біржі з урахуванням прибутку або збитку за відкритими контрактами і комісії за цими контрактами, отриманої в разі їх ліквідації» [15]. Таке за змістом визначення часто зустрічається в економічних словниках та енциклопедіях, але є досить вузьким, прив'язаним до конкретної сфери та не розкриває цілком сутність даного поняття.

У підручнику за редакцією В.М. Федосова та С.І. Юрія фінансове забезпечення визначено як «формування цільових грошових фондів суб'єктів господарювання у достатньому розмірі та їх ефективне використання з виділенням п'яти основних елементів фінансового забезпечення суб'єктів господарювання: самофінансування; кредитування; бюджетне фінансування; оренда; інвестування» [16, с. 94]. В іншому ж підручнику В.М. Федосова виділено інше визначення фінансового забезпечення: «Фінансове забезпечення – це система джерел і форм фінансування розвитку економічної і соціальної сфер» [17, с. 49]. Запропоновані автором підходи окремо один від одного є неповними та не відображають усієї сутності досліджуваного поняття, як у випадку з акцентуванням уваги на фінансовому розвитку, що не є вичерпною суттю фінансового забезпечення.

Вище говорилося про те, що термін «фінансове забезпечення» часто розглядається науковцями в контексті досліджуваної сфери. Так, у напрямі досліджень інноваційного розвитку зустрічається визначення І.В. Осьмірко, в якому фінансове забезпечення розуміється як «сукупність економічних відносин, що виникають із приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів, а також організаційно-управлінських принципів, методів і форм впливу цих ресурсів на інноваційний розвиток національної економіки» [18, с. 48].

Перераховані вище визначення поняття «фінансове забезпечення» не є вичерпними та узагальнюючими. Проведений аналіз визначень дає можливість стверджувати про різнобічність у підходах до трактування поняття, а також в деяких випадках необґрунтовану вузькість. На основі проведеного аналізу можна дійти висновку, що існує декілька підходів до трактування сутності визначення «фінансове забезпечення», а саме:

1. складник фінансового механізму;
2. метод впливу на соціально-економічну сферу;
3. система фінансових відносин;
4. сукупність грошових фондів.

Таким чином, керуючись критичним аналізом наведених вище визначень та підходів до трактування поняття «фінансове забезпечення», нами пропонується таке визначення: фінансове забезпечення – це система фінансових відносин, які включають форми, методи, інструменти їх реалізації та виникають із приводу пошуку, залучення й розподілу фінансових ресурсів для створення належних умов для ефективного функціонування та соціально-економічного розвитку суб'єктів господарювання, територій, держави та суспільства у цілому.

Вважаємо за доцільне розглянути підходи до визначення сутності поняття «молодіжна політика» як об'єкту, на який спрямоване дослідження. Нижче автором наведено найбільш розповсюджені підходи до визначення цього поняття.

Аналіз наукової літератури показав, що часто стирається межа між поняттями «молодіжна політика» та «державна молодіжна політика». Головним чином, це пояснюється тим, що наукове розроблення сутності даних понять розпочалося нещодавно попри досить довгий період застосування даних категорій.

Пропонуємо найбільш уживані підходи до визначення молодіжної політики. І. Льїнський наводить таке визначення: «Молодіжна політика – це, по-перше, система ідей, теоретичних положень про роль і місце молодого покоління, по-друге, це практична діяльність суб'єктів такої політики: держави, громадських організацій та інших соціальних інститутів щодо реалізації цих ідей, положень і директив для формування і розвитку молоді» [19, с. 59–61, 109–111]. Дане визначення є широким, розкриваючи сутність молодіжної політики з двох боків: теоретичного та практичного.

В. Головенько під молодіжною політикою розуміє «діяльність усіх суспільних інститутів,

у тому числі партій, громадських організацій, інших інститутів громадянського суспільства, для соціалізації молодого покоління, його інтеграції в суспільні процеси». Цей підхід можна вважати суб'єктивним спрямуванням, оскільки в наведеному трактуванні головна увага приділяється інституціям, що беруть участь у реалізації молодіжної політики [20].

Значно більше уваги в літературі приділено поняттю «державна молодіжна політика», що викликано більшою значущістю розроблення цього питання в юридичній площині.

У Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» представлено таке визначення: «Державна молодіжна політика – це системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України» [19].

У робочих матеріалах Ради Європи зустрічається більш вузьке визначення: «Національна молодіжна політика – це прагнення та практика уряду щодо забезпечення хороших умов життя та можливостей для молодого населення країни» [22, с. 13].

Т.О. Донченко, проводячи аналіз формування державної молодіжної політики в Україні, доходить висновку, що «молодіжна державна політика – це: а) пріоритетний і специфічний напрям у діяльності держави, її органів із метою створення певних умов і соціальних гарантій для соціального становлення і розвитку молоді, самореалізації в особистих та суспільних інтересах; б) механізм взаємовідносин держави з молоддю стосовно реалізації її інтересів, запитів, потреб» [23, с. 143].

М.П. Перепелиця визначає державну молодіжну політику як засіб «створення необхідних для соціального становлення й розвитку молоді умов і гарантій, тобто може розглядатися як механізм, за допомогою якого держава вступає у взаємовідносини з молоддю, сприяє її соціалізації» [24, с. 15–16].

Більш повне визначення наведено в роботі А.П. Скрובה, який під державною молодіжною політикою розуміє «діяльність держави з вироблення доктрини, концептуальних напрямів молодіжної політики та забезпечення їх цілісною системою соціально-економічних, організаційних заходів для створення соціально-правової захищеності молодого покоління, реалізації його права на вільний соціальний розвиток, творчу ініціативу відповідно до корінних інтересів, нахилів, фізичних можливостей та з урахуванням інтересів суспільства, яке реформується, його прогресу» [25, с. 130].

Представлені визначення молодіжної політики зводяться за своєю суттю до цілеспрямованої діяльності держави щодо створення умов та гарантій для розвитку та становлення молоді. На нашу думку, найбільш повним визначенням, яке заслуговує на використання у подальшому дослідженні, є трактування, представлене у Декларації, згадуваній вище.

Висновки з цього дослідження. У ході критичного аналізу наукової літератури та підходів до трактування сутності поняття «фінансове забезпечення молодіжної політики» автором було виявлено, що це поняття є недослідженим вітчизняними та закордонними науковцями, тому було узагальнено підходи до визначення поняття «фінансове забезпечення» та «молодіжна політика», і на основі проведеного аналізу запропоновано власний підхід до визначення дефініції «фінансове забезпечення молодіжної політики»: фінансове забезпечення молодіжної політики – це система фінансових відносин, які включають форми, методи, інструменти їх реалізації, та виникають із приводу пошуку, залучення й розподілу фінансових ресурсів із метою ефективною діяльності держави, громадських організацій та інших соціальних інституцій у відносинах з молоддю, створення умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах держави. Автор вважає за доцільне продовжувати вивчення цього питання, у тому числі вдосконалення механізмів фінансового забезпечення молодіжної політики з урахуванням особливостей змін в українському суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Буздуган Я. Поняття, принципи, форми фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні / Я. Буздуган [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://veche.kiev.ua/journal/960/>.
2. Галабурда М.К. Фінансове забезпечення економічної політики в Україні : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.01.01 / М.К. Галабурда. – К., 2003. – 278 с.
3. Загородний А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородний, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – Львів : Центр Європи, 1997. – 471 с.
4. Шутєєва О.Ю. Теоретичні засади визначення сутності фінансового забезпечення функціонування ринку цінних паперів / О.Ю. Шутєєва // Фінансовий простір. – 2013. – № 3. – С. 118–122 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2013_3_17.
5. Гладій С. Фінансовий механізм інвестування інноваційного розвитку: теоретико-методологічний підхід до управління / С. Гладій // Наука молода. – 2005. – № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/gHL8ef.pdf.
6. Зятковський І.В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств : [монографія] / І.В. Зятковський. – Тернопіль : Економічна думка, 2000. – 215 с.
7. Дікань Л. Фінансове забезпечення діяльності підприємства: сутність та джерела / Л. Дікань, Ю. Голуб // Економіка розвитку. – 2007. – № 3(43). – С. 65–68.
8. Козій І.С. Місце і значення фінансового забезпечення в структурі фінансового механізму / І.С. Козій // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.9. – С. 223–229.
9. Міщук О.В. Фінансове забезпечення економічного зростання: теоретичний аспект / О.В. Міщук // Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – № 2. – С. 9–12.
10. Мальований М.І. Теоретичні основи фінансового забезпечення соціального захисту / М.І. Мальований // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 5(1). – С. 174–185 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2012_5\(1\)_39](http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2012_5(1)_39).
11. Москаль О.І. Фінансове забезпечення розвитку агропромислового виробництва регіону (на матеріалах Чернівецької області) : автореф. дис. ... канд. екон. наук / О.І. Москаль. – К., 2001. – 16 с.
12. Олійник Д.С. Фінансове забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва : автореф. дис. ... канд. екон. наук / Д.С. Олійник. – К., 2003. – 17 с.
13. Пігуль Н. Фінансове забезпечення соціальної сфери в Україні / Н. Пігуль, О. Люта, А. Бойко // Вісник Національного банку України. – 2015. – № 1. – С. 30–35 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2015_1_21.
14. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія) : [навч. посіб.] / В.М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2002. – 240 с.
15. Економічна енциклопедія : у 3-х т. Т. 1 / Ред. кол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) [та ін.]. – К. : Академія, 2000. – С. 812.
16. Теорія фінансів : [підручник] / П.І. Юхименко, В.М. Федосов, Л.Л. Лазебник та ін.] ; за ред. проф. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – С. 94–95.
17. Бюджетний менеджмент : [підручник] / В. Федосов. [та ін.] ; за заг. ред. В. Федосова. – К. : КНЕУ, 2004. – 864 с.
18. Осьмірко І.В. Система фінансового забезпечення інноваційного розвитку: поняття, структура та принципи функціонування / І.В. Осьмірко // Бізнес Інформ. – 2012. – № 7. – С. 47–49.
19. Ильинский И.М. Молодежь и молодежная политика. Философия. История. Теория / И.М. Ильинский. – М. : Голос, 2001. – 694 с.
20. Головенько В.А. Молоде покоління України в алгоритмі суспільних процесів / В.А. Головенько // Український соціум. – 2006. – № 2. – С. 34.
21. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні : Декларація від 15 грудня 1992 р. № 2859-XII – № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>.
22. Youth Policy Manual How to develop a national youth strategy [Electronic resource] // Council of Europe : http://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/7110707/YP_Manual_pub.pdf/7b17e1e6-e8b6-4041-902e-3b3ad0973c45.
23. Донченко Т.О. Формування державної молодіжної політики в Україні: історико-правовий аспект / Т.О. Донченко // Державне управління. Політологія – Т. 125. – Вип. 112 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukraci/politics/2009/125-112-12.pdf>.
24. Перепелиця М.П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект) / М.П. Перепелиця. – К. : Укр. ін-т соц. дослідж., Укр. центр політ. менеджменту, 2001. – 242 с.
25. Скробов А.П. О некоторых новых подходах к молодежной политике в условиях реформ / А.П. Скробов // Соц.-полит. журн. – 1998. – № 3. – С. 129–140.